

PRYZYWALAĆ (144) *vb impf*

przyzwalać (142), **przyzwolać** (2); przyzwolać *LibLeg*; przyzwalać : przyzwolać *Calep* (11:1).

W inf -zwa- (5), -zwã- (4); -zwa- *MurzNT, ModrzBaz*; -zwã- *RejPos*; -zwa- : -zwã- *GroicPorz* (2:1), *Mącz* (1:2); *drugie a jasne*. *W pozostałych formach* -zwã- (105), -zwa- (2); -zwã- : -zwa- *MurzHist* (1:2). *W przyzwolać o prawdopodobnie jasne (tak w przyzwolający)*.

inf przyzwalać (9). ◇ *praes* 1 sg przyzwalałam (30). ◇ 2 sg przyzwalałsz (1). ◇ 3 sg przyzwalała (29). ◇ 1 pl przyzwalałyśmy (7). ◇ 2 pl przyzwalałyście (2). ◇ 3 pl przyzwalały (15). ◇ *praet* 1 sg m przyzwalałem (1). ◇ 3 sg m przyzwalał (15). *f* przyzwalała (2). *n* przyzwalało (4). ◇ 1 pl m pers -smy przyzwalałi (1). ◇ 3 pl m pers przyzwalałi (14). ◇ *imp* 2 sg przyzwalałaj (3). ◇ 3 pl niechaj przyzwalałaj (1). ◇ *con* 2 sg m byś przyzwalał (1). ◇ 1 pl m pers bychmy przyzwalałi (1). ◇ 3 pl m pers by przyzwalałi (3). ◇ *part praes act* przyzwalałajac (5).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVII – XVIII w. s.v. przyzwolić.

1. Wyrażać zgodę, pozwalać; zatwierdzać; *consentire Vulg, Mącz, PolAnt, Cn; assentiri (assentire) Mącz, Modrz, Calep, Cn; acquiescere HistAl, Mącz, Calep; annuere, comprobare Mącz, Cn; astipulari, condescendere, consciscere, ratum habere Mącz; accedere, admittere, approbare, inclinare, probare, recipere Calep; assentari, concedere Cn* (93) : *KrowObr* 147; *Leop Act* 22/20; *BielKron* 108v, 141, 357v, 362v; *Ratum mihi est, Przyzwalam/ potwierdzam/ zdami fie/ podobami fie/ chcę aby tak było. Mącz* 347c, 286b, 341c, 347c, 373a, 386b, 416d, 417a; *GórnDworz* Bb4; *Márzwałek* potym dał znać iż Koronę maia/ Kłásć ná Krolá/ iefliże wśzyłcy przyzwalaia. *Brzmiał* Kościoł/ *Fiat/ Fiat StryjWjaz* C3; niepożytecznych też poddanych maietność/ choćiaby oni nieprzyzwalałi/ wolno [...] ná fwoy pożytek obracać *ModrzBaz* 48v; *SkarJedn* 287; *Wymowki* nie małz/ gdy przyziaciel prosi. (–) *Przyzwalam/* kiedy o słufzną rzecz prosi. *KochOdpr* A4; *SkarŻyw* 294; *GórnRozm* E; *Acquiesco, Rei alicui quietis et otii gratia innitor – Przełstawám, Prizwolam. Calep* 18b, 12a, 25b; *SkarKazSej* 694a.

przyzwalać komu [w tym: na co (1), aby (1)] (2): Leop Lev 20/5; *Abdiás* podłkárbi krolá *Acháb/* nie przyzwalał krolowi ná zły vczynek *BielKron* 84v.

przyzwalać czemu (4): Ten list/ gdy obec słyzála/ Więtfza część iuz przyzwalała: Krolewkiemu przykazaniu/ Y ku poborow dawaniu. BierEz F, R; *OpecŻyw* 8v; *Eufculus* tedy [...] rzekł/ aby żadnim obyczaiem nie przizwalałi flowam *Alexandrowym HistAl* D5v.

przyzwalać k(u) czemu (5): BierEz F; *LibLeg* 10/148; *BielKron* 99v; *Pedarius, Pan rádny* który tilko przizwala ku temu co wysłzly pánowie rádzą *Mącz* 294a; *HistRzym* 96v.

przyzwalać na co (50): BierEz F2; *BielŻyw* 83; [*Martinus z Dusznik zeznał*] *Ifch* na kradziełch kthorą *Maczyey* yego *Thowarzifch* [...] yefth vczinill on przizwalyall *LibMal* 1547/136; *MurzHist* H3v; *MurzNT* 76; *Diar* 54; *Mąż* niemoże żony kárác o cudzołóstwo/ [...] *Iefli* po cudzołóstwie s nią mięłzka. *Abowiem* przes to zda łye przyzwalać ná iey vczynek. *GroicPorz* llv, c3, gv; *RejWiz* 28v; (*nagł*) *Theodozius Rzymfki*. (–) *TEgo* gdy aż pod niebo pochlebca wychwalał/ *Ten* długo cícho milcząc/ ná wśzytko przyzwalał. *RejZwierz* 16v; á gdy *fie [młodzieńcy izraelscy]* miłością zápalą [...] niechay im ni nacž nie przyzwalaia *BielKron* 43; *Zydowie* mienia być *Ezdráfá* *Máláchiazem/ y* *święty Ieronim* ná to przyzwala. *BielKron* 96v; *Cesarz Kárzeł* [...] dał wywołać iáwnym dekretem *Luterá/ ále* ich máło było co ná ten dekret przyzwalałi *BielKron* 197v, 13 [2 r.], 59v, 84v, 105v, 193 (20);

Mącz 383b; *RejAp* 162; *RejPos* 102; *BudBib Esth* 14/12; *WierKróc* A2, A4; Niemoże záprawdę ferce waśnią/ gniewem/ ábo iáką popędliwością wzruźzone/ áni rozumowi dáć się rządzić/ áni ná prawdę przyzwálać. *ModrzBaz* 27, 26; *SkarJedn* 215; *ActReg* 76; Suffragator, Qui in creandis magistratibus suffragium fert – Ten ktori przizwalia mowa wiwodną napotwierdzeniu [!] rzeczi pozadanei. *Calep* 1027a; *WujNT* 512; *SarnStat* 89; *VotSzl* D4v; Przyzwala ná małżeńftwo/ y hoyny/ y śmiáły: Pan młody bez baczenia/ iák kot zágorzały. *KlonWor* 68; [*ZapKrakBiec* 1543 9/247]. Cf *Ze zdaniem dopełnieniowym*.

cum inf (2): przeto przyzwalaia gich [okonie] pożywać chorim doctorowie *FalZioł* IV 42c; *RejJóz* N7v.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikiem: *na to* (4); *aby*] (6): *LibMal* 1546/113; *RejKup* ee4v; *Leop Lev* 20/5; iż krol nieprzyzwalał ná to/ áby było zábito Abnerá fyná Nerowego. *BibRadz* 2.Reg 3/37; A gdy inego dzyedzicá nie było/ wiele ich ná to przyzwalało áby tego czekáli iefli fie fyn vrodzi áby był dzyedzicem *BielKron* 127, 313.

W charakterystycznych konstrukcjach: dopełnienie dalsze wskazujące na przedmiot zgody (czemu, ku czemu, na co) wyrażone jest ogólnikowo zaimkiem (30), rzeczownikiem oznaczającym rzeczywisty fakt (17), rzeczownikiem oznaczającym rodzaj wypowiedzi (10).

Przysłowie: A iefli mię łpytáia/ tedy nie rzekę nic/ Ktoć milczy ten przyzwala/ pewnieć będą wierzyć. *RejZwierz* 24.

Szeregi: »nie odmawiać ani przyzwalać« (1): Nato Maria odpowiedziała nieodmáwiałaťz anij przyzwálaiaťz chwále przerzeczonee [tj. temu, co powiedział archanioł] *OpecŻyw* 8v.

»przyzwalać albo się sprzeciwiać« (1): fámi kápłani [biskupa] [...] obiráli/ á poľpolftwo tylko przyzwalało/ álbo fye łprzećiwyáło *KromRozm III* 17.

[»zwolić i przyzwolać«: A thak then stanislaw stanowski oblyczne viznal yz na thi zapyssi dostateczne zwolyl y nanye thak przizwola yako nyegynaczey yako bi ye sam uczynyl. *ZapKrakBiec* 1543 9/247.]

a. *Opowiadać się za kimś, popierać kandydaturę [na kogo]* (3) : *BielKron* 127, 388; Suffragium, Głos/ Votum/ Prizwolenie czyie ná kogo áby był obran/ wzięť ná yáki vrząd álbo doftoyność, Et Suffragator, Ten który ná kogo przizwala. *Mącz* 135c.

b. *Pozwalać samemu sobie na coś, czynić coś z własnej woli [na co]* (1) : Takowe też [tj. śmiertelne] grzechy łtawaiá fie powřzednie gdi nanie nie przifwalamy *SeklKat* Q4v.

2. *Potwierdzać, zgadzać się z czyimś zdaniem, treścią czegoś, przyznawać słuszność; acclinare, assentire (assentiri)* *Mącz*, *Calep*; *accedere* *Modrz*; *astipulari, congruere, consentire, convenire* *Calep* (31) : *RejJóz* Dv; *Mącz* 383a; Pátrzayże iż Ewányeliťtá piľze/ iż tu niebożátká [faryzeusz] wnet zámilknęli/ á nie śmiał go [Chrystusa] iuź żaden dáley ni ocz pyťác/ y znáczy fie iż przyzwalać mufieli. *RejPos* 231; *SkarJedn* A*; *Consentio, Convenio, idem sentio* – Prizwaliaľm, przefťawám natim, Zgadząľm łzie. *Calep* 245a, 14a, 104b, 107a, 241b, 248b, 330a, 786a.

przyzwalać komu (5): *BierRozm* 4; *Ire in sententiam alicuius* Prizwalać komu/ ták dzierzeć o tym yáko y ón. *Mącz* 104b, 416d; wřzákże iż Lácinnicy [...] wierzą/ iż Duch S. od oycá y od fyná

pochodzi? przeto ia im przyzwalam/ y z nimi się iednoczę *SkarJedn* 292. *Cf przyzwalać komu z strony czego.*

przyzwalać komu z strony czego (1): Iáko czynią [tj. *wypierają się Chrystusa przed ludźmi*] [...] y ci/ ktorzy iákożkolwiek íprzyciąją ábo przyzwalaią Haeretykom z ítrony religiey *WujNT* 44.

przyzwalać czemu (4): *KromRozm I* M3; iedno tylko íam Duch Święty/ [wiarę] w íerce tżłowietze wlewa/ gdy przyzwalamy y dufamy obietnicam y ílubom Bożym *KrowObr* 55v; I áczkolwiek Gwiazdárze/ od Gwiazd rozlicznych/ rozmaíte obyczáie w ludźciech powiedaiają/ á wízákże temu wiele Náuczonych á mądrych nieprzyzwalaiają *SienLek* 30v; *WujJudConf* 104v; *BudNT Act* 28/24.

[*przyzwalać k czemu: á zwykł [Bóg] w nich [w sercach ludzi] myeífkác yákoby wkoícyeye íwyęty*: Ktżemu przyzwala Apoítoł S. Páweł/ gdy mowi: Koícyoł Boży íwyęty yeft/ ktory yeíteścye wy. *PańskModlWyłóż* B5.]

przyzwalać na co (7): gdy Pan ná íłowá íwego Rzeczniká nieprzyzwala/ może ie odmienić y nieprzyiać ich przed íkazánim. *GroicPorz* e2v, e2v, aa3; *WujJud* a6; Przyzwalaiają ná to y wielcy á zbożni [...] Theologowie/ ktorzi tákie ludźie iuz ná przelanie krwi bliźnego oślep biezące/ Wieczęrzá íyná Bożego ípráwuiają. *ModrzBaz* 62v. *Cf Ze zdaniem dopełnieniowym; Zwrot.*

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikiem: na to (1); iż] (2): *RejKup* í5v; y przyzwalam ná to iż to íłowko/ przez íyná/ powod duchá S. znáczy. *SkarJedn* 292.

Przysłowie: Gdyż pííze Ewányelíftá/ iż tám byli wízytko mędrkowie á náuczeni w zakonie/ á wždy wízyfcy zámilknęli/ á nie vmieli dáć ná to [na słowa Chrystusa] odpowiedzi żadney. Iużci kto milczy/ tuć znáć iż przyzwala. *RejPos* 231v.

Zwrot: »przyzwalać na [czyje] mniemanie« (1): *Subscribo* [...] *Metaph.* Dzierzę weśpołek s kim/ przizwalam ná czyie mniemánie. *Mącz* 375d.

Szereg: »przyzwalać i wierzyć« (1): Ilekroć nyektorzy przeciw temu co dżyerży wísyítek koícyoł Kryítuíow/ píímá S. przywodzą/ ktorym wísyítek íwyát krzeíciyáńíki przyzwala y wyerzy/ zda íye yákoby mowili [...] *KromRozm I* M3.

3. *Popierać kogoś, sprzyjać komuś, być czyimś zwolennikiem* (3) :

przyzwalać komu (2): Bidadá tym ktorzy świętá wiarę Kácerítwem zmázáli: y Heretykom przyzwalaíli. *SkarŻyw* 120, 165.

[*przyzwalać na kogo:* Przeciaiw temu [ustanowieniu następcą Aleksandra jego nienarodzonego syna] byli drudzy zwłázczá *Perdicas*/ ktory przyzwalał zdrádlíwie ná *Arideuía* brátá Alexandrowego *BielKron* 1551 29v.]

przyzwalać z kim (1): ípráwiedlíwie tedy okrutnicy/ złoíliwi Bogu przeciaiwni máiają być poháńbieni íłowy y vczynki/ kto ináczey czyni/ przyzwala ínimi *BielKron* 253v.

4. *Podporządkowywać się, poddawać się, być posłusznym komuś a. czemuś; acquiescere* *PolAnt* (12) : ná pále wbijał í. Boże wyznawce: ktorzy íię o obrázy záítawiaíli [...]. Kryli íię wierni po gorach/ po íáíkiniaách. ádrudzy przeítráízeni przyzwalaíli *SkarŻyw* 299.

przyzwalać komu (2): Bo íefli ducha tego [złe radzącego] rady będzieísz náśladowáł/ krom wátpienia zginieísz/ [...] A także óítrożnie íię miéi/ abyś mu nieprzyzwalał *MurzHist* M3v, L3v.

przyzwalać czemu (7): bo ia fwą wołą przemagam á ią pod fwą moc podbyam [...], ale ty fwey woley poddan ieftes [...], á przetoż iey fłuźebnikiem będąc oney przizwalałz *BielŻyw* 74; *WróbŻołt* nn7v; *BielKom* F7v; *WujJud* 77v, 90; iż dobrzy ludzie podczas ná ćiele ćierpią namiętności/ którym nie przyzwalaia. *WujNT* 547. Cf *Zwrot*.

[*przyzwalać k czemu*: Iedźcie kto może/ komu fie chce iefć/ płác teź kto ma/ który niema/ niech przyimie zá dobre. [...] Bá wierá nie/ nieprzyzwalaám [!] ktemu/ bowim iam sam zá moje pieniądze kupił. *Wokabul* 1539 H5v.]

przyzwalać na co (2): *BibRadz Deut* 13/8; Nie mowił tego [*Abraham*] áni ná taką mył y pokuę przyzwalał: ále [...] *SkarŻyw* 283.

Zwrot: »[czemu] dobrowolnie przyzwalać« (1): áby oni ktorzy od Bogá przez grzechy odwroceni byli/ przez iego łáfkę wzbudziającą y pomagaiącą przygotowáli fie ku náwroceniu/ y ku VÍpráwiedliwieniu fwemu: tey to łáfce dobrowolnie przyzwalaiać/ y oney pomagaiąc *WujJud* 94v.

Szereg: »nie przyzwalać ani słuchać« (1): Ieftliby ćie teź brát twoy [...] podwoźił ku chwale Bogow cudzych [...]. Tedy mu ná to nie przyzwalay/ áni go w tym fłuchay [*Non acquiesces ei, neque obedies ei*] *BibRadz Deut* 13/8.

5. *Kiwać głową, potakiwać; annuere Mącz, Calep; nuere Mącz* (5) : *Adnuo et Anno*, *Przizwalam/ głową kiwam/ dáwam znác. Mącz* 255a, 254d.

Zwoty: »przyzwalać głową« (2): *Wyrwie ten to/ ow owo pytać/ á on iedno przyzwala głową/ á milczy GórnDworz Tv [idem] WerGość* 253.

»przyzwalać skinieniem« (1): *Anno, capitis signo assentior – Skiwam przizwalam Skinieniem. Calep* 72b.

Formacje współrdzenne cf ZWOLIĆ.

Cf **PRYZWALAJĄCY, PRYZWALANIE**